

Metodologjia dhe qëllimi

Lista kombëtare e treguesve mjedisor është e përcaktuar me vendimin e Ministrit të MMPH nr.90 të datës 31.01.2018 për aprovimin e listës kombëtare të treguesve mjedisor. Sipas këtij vendimi, lista kombëtare e treguesve mjedisor shërben për: *“të realizuar raportimin për gjendjen e mjedisit dhe përfshinë tregues cilësorë dhe sasiorë që tregojnë për gjendjen e mjedisit, presionet në mjedis, forcat shtytëse në mjedis, ndikimet në mjedis dhe në përbërësit e tij dhe reagimet për zbutjen apo minimizimin e ndikimeve dhe presioneve në mjedis. Lista kombëtare e treguesve përmban: emrin, kodin, llojin, përshkrimin, metodologjinë, burimin e të dhënave dhe dinamikën e mbledhjes së të dhënave.”*

Sipas përshkrimit të detyrave dhe përgjegjësi të institucioneve mjedisore, institucioni përgjegjës për hartimin e listës kombëtare të treguesve mjedisor dhe vlerësimin e gjendjes së mjedisit bazuar në treguesit mjedisor është **Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës**.

Sipas nenit 60, të Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit, AMMK ka për detyrë që: *“të siguroj informacionin e duhur për administratën, Qeverinë dhe Kuvendin e Kosovës për zbatimin e politikave për mbrojtjen e mjedisit dhe të hartojë raporte për gjendjen e përgjithshme të mjedisit në Kosovë, synimeve, si dhe të raportojë për sektorët kryesor (ajrin, tokën, ujin, llojllojshmërinë biologjike, ndryshimet klimatologjike)”*.

Po ashtu sipas nenit 52 të Ligjit të Mjedisit i cili përshkruan **Sistemin Informativ Mjedisor**, aktivitet ky që kryhet në kuadër të detyrave dhe përgjegjësi të AMMK është e specifikuar që ky sistem bënë: *“mbledhjen, klasifikimin, mirëmbajtjen, prezantimin dhe shpërndarjen e të dhënave numerike, përshkruese dhe hapësinore për gjendjen e mjedisit”*.

Bazuar në modelet e pranueshme të raportimit të bazuar në tregues mjedisor dhe në rrethanat ekzistuese mjedisore në Kosovë, AMMK ka grumbulluar të dhëna mjedisore nga institucionet monitoruese, kompanitë, operatorët, ndërmarrjet e ndryshme, publikimet, raportet dhe nga burime tjera. Për t'i përmbushur kërkesat, të dhënat e grumbulluara janë përpunuar në informata kualitative mjedisore që tani janë prezantuar në formë të treguesve mjedisore.

Treguesit e prezantuar ofrojnë të dhëna për forcat shtytëse dhe presionet në mjedis, përshkruajnë gjendjen aktuale të medimeve mjedisore dhe ndikimin e kësaj gjendjeje. Trajtojnë në një masë politikat e ndjekura për mbrojtjen dhe ruajtjen e mjedisit si dhe angazhimin e institucioneve qeveritare, joqeveritare dhe të shoqërisë në përgjithësi për përmirësimin e gjendjes.

Një formë e tillë e raportimit njihet si Modeli DPSIR¹, dhe paraqet shqetësime për të gjitha problemet mjedisore në vend, dhe konsiderohet si një mënyrë shumë e përshtatshme për vlerësimin e gjendjes së mjedisit.

¹ D-Driving Forces, P-Pressures, S-State, I-Impacts, R-Responses (D-Forcat shtytëse, P-Presionet, S-Gjendja, I-Ndikimet dhe R-Reagimi)

Modeli DPSIR fillimisht është përdorur nga OECD (Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim), pastaj është adoptuar nga Agjencia Evropiane për Mjedisin (EEA), e që përdoret gjithashtu edhe nga EUROSTAT për prodhimin e statistikave mjedisore.

Ky model analitik mundëson organizimin e informacionit dhe integrimin e elementeve socio-ekonomike dhe mjedisore, duke adresuar marrëdhëniet ndërmjet pesë kategorive të treguesve: Forcat shtytëse (siç janë: fuqia prodhuese, rritja e popullsisë etj.), Presionet në mjedis (si: emisionet në ujë, ajër dhe tokë), të cilat ndikojnë në gjendjen e mjedisit (p.sh., përqendrimin e metaleve të rënda në tokë, ngritjen e temperaturave mesatare globale), të cilat më pastaj ndikojnë në qenie të gjalla dhe në shëndetin e njeriut duke imponuar kështu përgjigje ose reagim të institucioneve përkatëse për marrjen e masave të duhura (masa legislative, taksa, programe mjedisore, hulumtime, investime etj) (Figura 1).

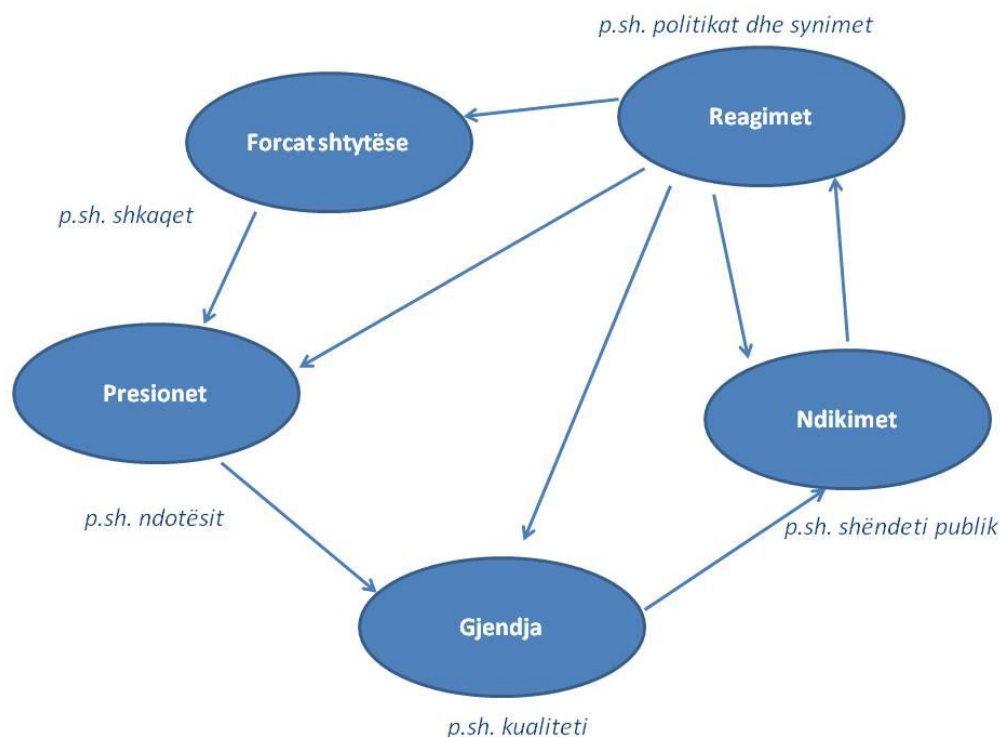

Figura 1: Korniza analitike DPSIR

Treguesit e prezantuar janë të bazuar në të dhëna relevante nga institucionet relevante. Prezantimi i secilit tregues është bërë në mënyrë të lehtë dhe të kapshëm për tu kuptuar nga të gjithë ata që do të shërbehen me këtë raport. Mungesa e të dhënave për shumë çështje të rëndësishme është një nga problemet me të cilat AMMK është përballur gjatë hartimit të tij.

Një listë e detajuar e treguesve sipas sektorëve, sipas llojit të treguesit bazuar në DPSIR dhe ndërlidhja e tij me treguesit e Agjencisë Evropiane të Mjedisit (EEA) dhe organizatave tjera ndërkombëtarë është prezantuar në tabelën 1.

Tabela 1: Treguesit sipas sektorit, llojit dhe ndërlidhja e tyre me treguesit e EEA

Sektori	Kodi i treguesit	Emri i treguesit	Lloji i treguesit sipas DPSIR	Ndërlidhja me treguesit e EEA
Treguesit mjedisor të ajrit	A01	Cilësia e ajrit në zonat urbane	Tregues i gjendjes	CSI 004
	A02	Emisionet e gazrave acidifikuese	Tregues i presionit	CSI 001 APE 001, APE 003, APE 004, APE 007
	A03	Emisionet nga prekursorët (dëmtuesit) e ozonit	Tregues i presionit	CSI 002 APE 008
	A04	Emisionet e grimcave primare të suspenduara dhe prekursorët e grimcave sekondare të suspenduara	Tregues i gjendjes	CSI 003 CSI 040 AIR 005
Treguesit mjedisor të ndryshimeve klimatike	NK01	Temperatura vjetore e ajrit	Tregues i gjendjes	CSI 012 CLIM 001
	NK02	Sasia vjetore e reshjeve	Tregues i gjendjes	CLIM 02
	NK 03	Përdorimi i substancave që dëmtojnë shtresën e Ozonit	Tregues i presionit	CSI 006 CSI 044
	NK 04	Trendi i emisioneve të gazrave serrë	Tregues i presionit	CSI 010
	NK 05	Projeksionet e emisioneve të gazrave serrë	Tregues i presionit	CSI 011
Treguesit mjedisor të ujit	U01	Nutrientet ne ujërat sipërfaqësor	Tregues i gjendjes	CSI 020
	U02	Shpenzimi biokimik i oksigjenit	Tregues i gjendjes	EEA CSI 019
	U03	Indeksi i kualitetit të ujërave sipërfaqësor	Tregues i gjendjes	SEBI 022
	U04	Kualiteti i ujit për pije	Tregues i gjendjes	WEU 010
	U05	Përdorimi i resurseve të ujërave të ëmbla	Tregues i presionit	CSI 018
	U06	Humbjet e ujit	Tregues i reagimit	WQ 006
	U07	Qasja në ujësjellësit publik	Tregues i reagimit	WAT 001 CSI 018
	U08	Qasja në kanalizimet publike	Tregues i reagimit	WAT 005
	U09	Qasja në impiantet për trajtimin e ujërave të zeza	Tregues i reagimit	WAT 005
Treguesit mjedisor të biodiversitetit	B01	Diversiteti i llojeve	Tregues i gjendjes	SEBI 003 SEBI 002
	B02	Përfaqësimi dhe gjendja e llojeve të zgjedhura	Tregues i gjendjes	CSI 007 SEBI 002
	B03	Llojet e huaja - alohtone dhe invazive	Tregues i gjendjes	SEBI 010
	B04	Zjarret pyjore	Tregues i presionit	CLIM 035
	B05	Zonat e mbrojtura	Tregues i reagimit	CSI 008 IRENA 004
	M01	Sasia e gjeneruar e mbeturinave komunale	Tregues i presionit	CSI 041

Treguesit mjedisor të mbeturinave	M02	Sasia e gjeneruar e mbeturinave industriale	Tregues i presionit	INDP 004 WST 004
	M03	Sasia e gjeneruar e mbeturinave te rrezikshme	Tregues i presionit	INDP 004 WST 004
	M04	Sasia totale e mbeturinave komunale të deponuara	Tregues i reagimit	WST 006
	M05	Sasia totale e mbeturinave komunale të ricikluara	Tregues i reagimi	CSI 052
Treguesit mjedisor të tokës/dheut	T01	Ndryshimi i destinimit të përdorimit të tokës	Tregues i presionit	CSI 014 LSI 001 IRENA 012
	T02	Erozioni	Tregues i gjendjes	IRENA 023
Treguesit mjedisor të bujqësisë	BU01	Sipërfaqet me bujqësi organike	Tregues i reagimit	CSI 026 IRENA 007
	BU02	Përdorimi i plehrave minerale	Tregues i presionit	IRENA 008
	BU03	Përdorimi i substancave për mbrojtjen e bimëve	Tregues i presionit	IRENA 009
Treguesit mjedisor të peshkatarisë	PE01	Vlerësimi i biomases së fondit peshkor dhe kuotave të lejuara për peshkim	Tregues i gjendjes	CSI 034
Treguesit mjedisor të energjetikës	E01	Harxhimi i energjisë primare sipas burimeve energjetike	Tregues i forcave shtytëse	CSI 029 ENER 026
	E02	Harxhimi i energjisë finale sipas sektorëve	Tregues i forcave shtytëse	CSI 027
	E03	Varësia nga importet e energjisë	Tregues i forcave shtytëse	-
	E04	Intensiteti energjetik	Tregues i reagimit	CSI 028 ENER 017
	E05	Harxhimi i energjisë primare nga burimet e ripërtërishme të energjisë	Tregues i reagimit	ENER 028
Treguesit mjedisor të transportit	TR01	Trafiku i pasagjerëve	Tregues i forcave shtytëse	TERM 039
	TR02	Transporti i mallrave	Tregues i forcave shtytëse	TERM 039
	TR03	Mosha mesatare e mjeteve motorike	Tregues i presionit	TERM 032
	TR04	Numri i automjeteve	Tregues i presionit	TERM 032
	TR05	Numri i viktimave të aksidenteve rrugore	Tregues i presionit	-
Treguesit mjedisor të turizmit	TU01	Vizitat e turistëve	Tregues i forcave shtytëse	YIR01T010
	TU02	Netët e qëndrimit të turistëve	Tregues i forcave shtytëse	YIR01T010
	TU03	Intensiteti i turizmit (Numri i shtretërve dhe shkalla e shfrytëzimit të këtij kapaciteti)	Tregues i forcave shtytëse	YIR01T010
	TU04	Numri i turistëve (vizitorëve) në Parqe Kombëtare	Tregues i forcave shtytëse	-

Qëllimi kryesor i listës së treguesve mjedisor është vlerësimi i gjendjes së mjedisit, vlerësimi i trendëve të gjendjes së mjedisit dhe presioneve në mjedis bazuar në tregues, si dhe ofrimi i informatave relevante dhe reale në bazë të së cilave do të nxitej hartimi i politikave adekuate mjedisore dhe reagimeve ndaj ndryshimeve të pafavorshme për mjedisin.

Treguesit ofrojnë një bazë të mirë edhe për orientimin e zhvillimeve, planifikimeve dhe investimeve strategjike në sektorët të cilët kanë ndikim në mjedis siç janë: industria, energjetika, transporti, bujqësia etj., por edhe për ndërmarrja e masave të duhura dhe hartimin e projekteve për përmirësimin e gjendjes së mjedisit dhe përbërësve të tij.

Jo më pak i rëndësishëm është qëllimi për informimin për gjendjen e mjedisit në Kosovë, të publikut të gjerë, donatorëve, studiuesve dhe grupeve tjera të interesit.